

Давидюк Т. В.
д.е.н., професор,
Харківський інститут банківської справи УБС НБУ(м. Київ)

ПІДВИЩЕННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ ДАНИХ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК ЗВІТНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ

Анотація.. Обґрунтовано необхідність підвищення інформативності даних через розвиток звітного інформаційного забезпечення управління людським капіталом господарюючого суб'єкта для забезпечення ефективності подальшого реформування бухгалтерської звітності з урахуванням вимог користувачів економічної інформації.

Ключові слова: бухгалтерський облік, звітність в сфері стійкого розвитку, людський капітал, інформаційне забезпечення, управління капіталом.

Davidiuk T. V.
Doctor of Economics, Professor
Kharkiv Institute of banking UB NBU (city Kyiv)

INCREASE OF DATA INFORMATION VALUE BY MEANS OF DEVELOPMENT OF REPORTING INFORMATION PROVIDING MANAGEMENT OF HUMAN CAPITAL

Abstract. The necessity of more informative reporting of data through the development of report informational support of human capital management of business entity to ensure the effectiveness of further reform of financial statements to meet the requirements of economic information users.

Keywords: accounting, reporting on sustainable development, human capital, informational support, capital management.

JEL Classification: **J 24, M 41.**

Давидюк Т. В.
д.э.н., профессор,
Харьковский институт банковского дела УБД НБУ (г. Киев)

ПОВЫШЕНИЕ ИНФОРМАТИВНОСТИ ДАННЫХ ПУТЕМ РАЗВИТИЯ ОТЧЕТНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ

Аннотация. Обоснована необходимость повышения информативности данных через развитие отчетного информационного обеспечения управления человеческим капиталом хозяйствующего субъекта для обеспечения эффективности дальнейшего реформирования бухгалтерской отчетности с учетом требований пользователей экономической информации.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, отчетность в области устойчивого развития, человеческий капитал, информационное обеспечение, управление капиталом.

Вступ. Головним напрямом розвитку парадигми управління людським капіталом на сучасному етапі є підвищення економічної обґрунтованості показників бухгалтерської звітності, посилення контрольних і аналітичних можливостей облікової інформації для задоволення потреб користувачів. Розвиток аперцепції користувачів звітності потребує застосування принципово нових підходів до визначення економіко-облікових показників і методики їх розрахунку, а підвищення істотності і важливості звітних показників розширюють інформаційні межі їх використання, перетворюючи звітність на серйозний фактор ухвалення аргументованих і ефективних управлінських рішень.

Не дивлячись на те, що області фінансової звітності і звітності в сфері стійкого розвитку пересікаються у все більшому ступені, залишається актуальною ключова проблема інтеграції цих видів звітності – яким чином перевести показники економічної, екологічної і соціальної результативності в одиниці вартості, що використовуються у фінансовій звітності.

В Україні лише 8,3 % компаній публікують окремий нефінансовий звіт, ще 13,2 % показують соціальні показники в регулярному фінансовому звіті. В той же час, більшість зарубіжних компаній готують нефінансові звіти: якщо в 1992 році таких звітів було понад 100, то в 2010 – понад 3 тисяч [2].

Досвід відображення людського капіталу у фінансовій та іншій звітності відображено в працях зарубіжних вчених: С. Діпіаза, Р. Екклза [1], А.Н. Козирева та В.Л. Макарова [3], С. Ріда, Х.-Д. Шойєрмана [6], В.А. Супрун [7], Я. Фітц-енца [8], а також вітчизняних вчених: Л.В. Нападовської [4], М.С. Пушкаря [5].

Сучасна фінансова звітність критикується з боку інвесторів, аналітиків і менеджерів за те, що в ній відсутня інформація про всі складові інтелектуальних активів, що виступають ключовими факторами вартості компаній. “Вплив інтелектуального капіталу на вартість підприємства, – вказує Л.В. Нападовська, – може забезпечуватися як за допомогою використання цінних знань та інновацій, які неможливо простежити у фінансовій звітності, так і через відображені в обліку придбані або створені об’єкти інтелектуальної власності” [4, с. 46].

“Стає очевидним, що система фінансової звітності, яку використовують у діловому світі, не може відобразити всієї складності бізнесу в економіці знань, коли основна роль належить нематеріальним активам, до складу яких потрібно віднести також інформаційні ресурси підприємства” – вказує М.С. Пушкар [5, с. 69-70].

Постановка завдання. Звітність в сфері стійкого розвитку потенційно здатна надати інформацію, що надзвичайно важлива для аналізу бізнесу, але відсутня у фінансових звітах: про ринки продукції, людський капітал та ін.

У багатьох випадках показники результативності, що використовуються в звітності в сфері стійкого розвитку, щоб бути корисними в процесі фінансового аналізу, потребують додаткових перетворень або приміщення в певний контекст. Тому існує потреба в нових методиках, що пов’язали б соціальну результативність з фінансовою.

Мета статті – виявити шляхи оприлюднення інформації про людський капітал та визначити роль звітності в процесах інформування суспільства як основи розробки рекомендацій з інтеграції бухгалтерської звітності та звітності в сфері стійкого розвитку.

Результати. Більшість показників щодо управління персоналом, якістю продукції, охорони праці, техніки безпеки і охорони навколишнього середовища, що розкриваються у нефінансовій звітності, відображаються у фінансовій та управлінській звітності. Підготовка такої звітності регламентована внутрішніми положеннями і інструкціями відповідних органів, але не стандартами з підготовки публічної нефінансової звітності.

Спостерігається прагнення багатьох долучитися до компаній, що надають звітність в сфері стійкого розвитку, звітність про корпоративну соціальну відповідальність, звітність з питань корпоративного управління і ін. Проте поява все більшої кількості звітів призводить до зниження їх цінності для кінцевих користувачів. Важлива інформація розмивається у великих обсягах даних, що розкриваються сучасними підприємствами. Виникає наступний парадокс: прагнення до досягнення більшої прозорості шляхом більшого розкриття призводить до появи великої кількості форм і зниження прозорості діяльності підприємства.

Одна з найважливіших причин для зв'язку показників результативності в сфері стійкості з фінансовими показниками полягає в тому, що це дозволить виражати інформацію в термінах і поняттях, сумісних з фінансовою звітністю.

Проте, більшість показників стійкого розвитку, як відмічалось, носять якісний характер і не допускають відображення в грошових одиницях. З урахуванням зростаючого тиску у напрямі посилення підпорядкованості підприємств, подальша конвергенція і зміцнення зв'язків між фінансовою звітністю і звітністю в сфері стійкого розвитку виглядає все більш імовірною.

Існують дві основні причини для впровадження зовнішньої інтегрованої звітності. Перша полягає в тому, що даний вид звітності є ключовим елементом ухвалення стратегії стійкого розвитку, завдяки розкриттю можливостей і ризиків, що необхідно для підтвердження стійкості розвитку суспільства. Друга причина полягає в тому, що інтегрована звітність дозволяє донести до зацікавлених сторін інформацію про посилення корпоративного розкриття і прозорості діяльності підприємства.

Глобальна ініціатива зі звітності (ГІЗ) вважає, що фінансова звітність і звітність в сфері стійкого розвитку виконують схожі важливі функції, що здатні взаємно збагатити одна одну. ГІЗ виступає за координацію обох процесів звітності і вважає, що з часом оцінка фінансової результативності виграватиме від оцінки економічної, екологічної і соціальної результативності та рекомендує публікувати об'єднаний звіт щодо економічних, соціальних і екологічних складових діяльності підприємства із іншими зовнішніми звітами, такими, як річні і квартальні фінансові звіти.

Інтегрована звітність була лейтмотивом конференції ГІЗ, що відбулася в травні 2010 р. в Амстердамі. В серпні того ж року ГІЗ в межах проекту "Звітність для стійкого розвитку" оголосила про створення Міжнародного комітету з інтегрованої звітності, основними завданнями якого є: 1) розробка прийнятних для всієї світової спільноти меж інтегрованої звітності, які дозволять об'єднати інформацію про економічну, екологічну і соціальну діяльність компаній в короткій, послідовній і адекватній формі; 2) створення умов для ефективнішого управління ризиками, стратегічного управління бізнесом, брендом і репутацією.

В листопаді 2010 року в Малайзії відбувся Всесвітній конгрес бухгалтерів і аудиторів, на якому було проаналізовано стан бухгалтерського обліку і аудиту в світі, а також сформульовані напрями їх розвитку. Учасники конгресу дійшли висновку, що потрібно кардинально переглянути відношення, що склалося до фінансової звітності, здійснивши перехід до інтегрованої звітності. Суть даного переходу полягає в розширенні спектру інформації, що включається в звітність. Вона повинна не тільки містити показники, що характеризують фінансовий стан і фінансові результати діяльності підприємства, але і бути спрямована на аналіз і оцінку показників ефективності використання людських ресурсів, інформування користувачів звітності про рівень соціальної відповідальності її власників і керівників.

Обговорюючи склад показників інтегрованої звітності, учасники конгресу відзначили, що в частині оцінки ефективності використання людських ресурсів на перше місце висуваються питання щодо їх обліку. Такі дані повинні розкривати інформацію про робочий час, показники демографічного складу персоналу, рівень освіти і кваліфікації працівників, показниках їх соціальної захищеності і ін.

Дискусію, що розвернулася на конгресі, викликало питання про визначення оптимального обсягу і рівня (ступеня) уніфікації інформації, що міститься в інтегрованій звітності. На конгресі дійшли висновку, що необхідно відновити диференційний підхід як до змісту, так і до обсягу звітності підприємств, що відносяться до різних секторів економіки. Не менш важливим є завдання щодо переорієнтації часу на підготовку інтегрованої звітності. Доцільно істотно збільшити питому вагу часу на підготовку

показників, істотних для внутрішніх користувачів, і зменшити частку часу, зайнятого для формування показників, призначених для зовнішніх користувачів.

В ході обговорення питань переходу на інтегровану звітність учасники конгресу відзначили певні проблеми, пов'язані з її впровадженням, зокрема: відсутність розроблених загальних принципів і вимог до інтегрованої звітності; відсутність критеріїв достатності обсягу інформації, що включатиметься в інтегровану звітність; недостатня опрацьованість механізму конвергенції принципів і завдань, іманентно властивих бухгалтерському обліку, із завданнями і принципами корпоративного управління; невизначеність рівня вартості заходів щодо переходу на інтегровану звітність.

Перехід від фінансової до інтегрованої звітності змінить модель формування останньої. Вона буде похідною від інформації, що формується для внутрішніх користувачів, зміст якої дозволить забезпечити і потреби зовнішніх користувачів. При розробці змісту інтегрованої звітності буде посилений аналітичний аспект, що забезпечуватиме не тільки оцінку поточного стану діяльності підприємства, але і можливість прогнозування роботи підприємства в майбутньому.

Отже, нагальною є проблема створення такої системи бухгалтерського обліку, за якої всі зацікавлені сторони одержать можливість регулярно бути поінформованими про окремі аспекти діяльності підприємства. Відкритою залишається проблема форми і змісту звітності підприємства, а також можливість її сприйняття та інтерпретації користувачами інформації. Тому перегляду потребують і підходи до складання інтегрованої звітності в частині забезпечення її повноти та достовірності, а також достатності інформації, що міститься у звітних формах, для прийняття рішень.

Для ухвалення зацікавленими особами адекватних рішень щодо витрачання коштів на людський капітал і оцінки потенційних економічних вигод значення має інформація про його формування, використання та відтворення. Проте існуюча в даний час система показників фінансової звітності не дозволяє одержати інформацію про людський капітал підприємства в обсязі і вигляді, необхідному для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

Тільки з урахуванням даних щодо обліку витрат на формування, використання та відтворення людського капіталу підприємства можна ухвалювати управлінські рішення про витрачання коштів в розвиток людського капіталу.

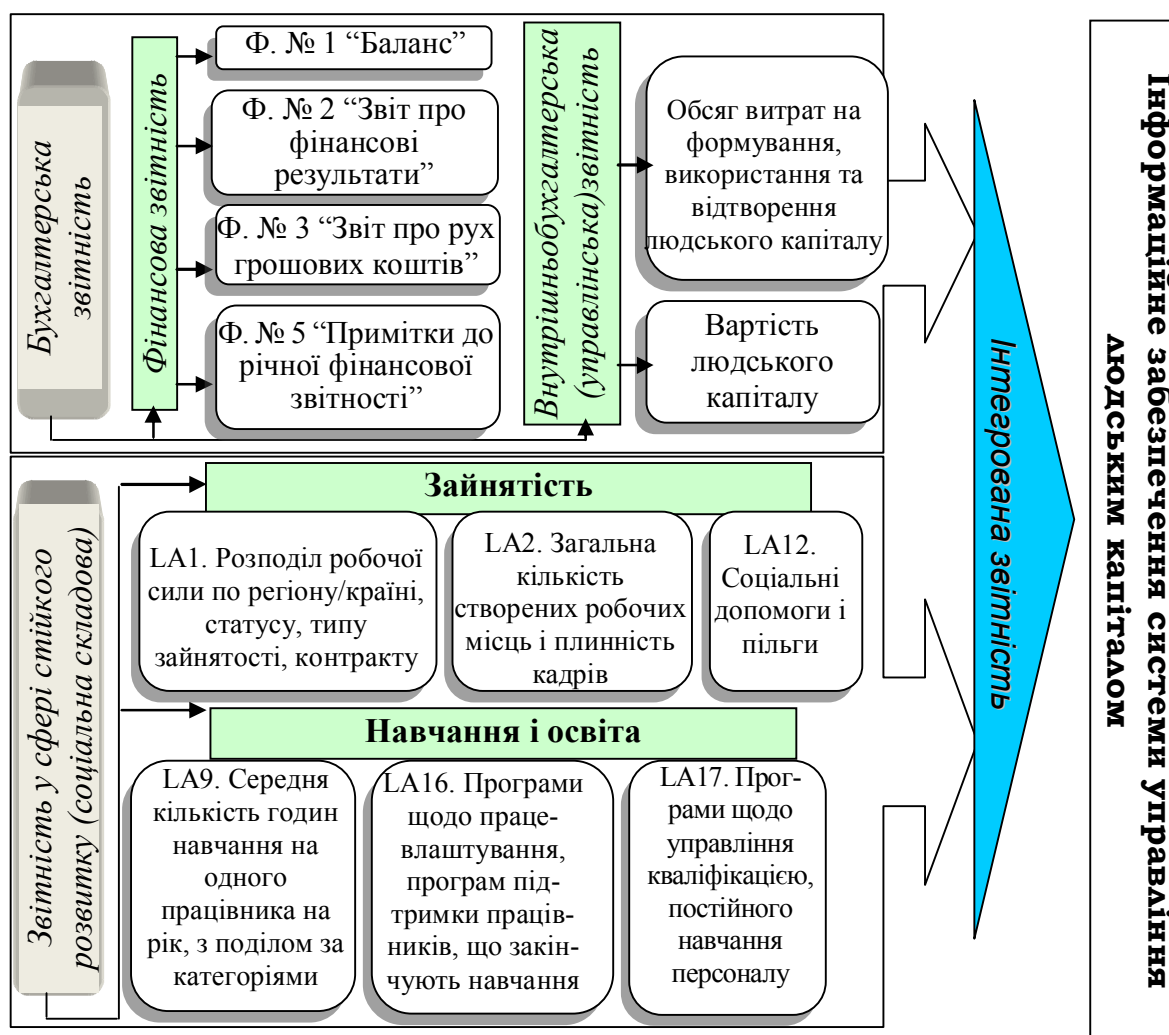
Інформація про людський капітал, відображена у інтегрованому звіті може бути виражена докладними кількісними даними та доповнена якісними описами. Характеристики, що визначають точність інформації, залежать від її характеру і користувачів. Наприклад, точність якісної інформації в значній мірі залежить від ясності викладу, наявності необхідних подробиць і об'єктивності уявлення у вибраних межах звіту. Точність кількісної інформації може залежати від конкретних методів, використаних для збору, узагальнення і аналізу даних. Конкретний поріг, що визначає необхідний ступінь точності, частково залежить і від передбачуваного напрямку використання інформації про людський капітал.

Практична користь від інформації про людський капітал, відображеної в інтегрованому звіті тісно пов'язана з тим, чи дозволяють терміни її розкриття зацікавленим сторонам ефективно інтегрувати її в процес ухвалення рішень. Своєчасність складання відноситься як до регулярності звітності, також як і до періоду між випуском звіту і реальними подіями, описаними в ньому. Хоча оптимальним з погляду деяких цілей є постійний потік інформації про людський капітал, підприємство повинне зобов'язатись періодично надавати консолідовану інформацію про свої соціальні результати діяльності (зокрема, про людський капітал) в певний момент часу. Єдиний підхід в періодичності розкриття інформації і тривалості періодів інтегрованої

звітності також необхідний для того, щоб забезпечити зіставність інформації про людський капітал в часі, а також доступність звіту для зацікавлених сторін.

Бухгалтерська звітність на підприємствах різних організаційно-правових форм всіх сфер і галузей розвивається у напрямі її інтеграції зі звітністю у сфері стійкого розвитку з урахуванням соціально-економічного розвитку суспільства. Вітчизняні підприємства вже працюють у напрямі повної інтеграції, публікуючи єдиний річний звіт, присвячений всім складовим результативності, – традиційною фінансовою та соціальною звітністю. Фінансова звітність і звітність у сфері стійкого розвитку виконують інформаційну функцію, тому здатні взаємно збагатити одна одну. Сучасна фінансова звітність – це комплекс інформації, що розкриває підсумки діяльності підприємства за спектром напрямів, який може бути доповнений показниками людського капіталу у відповідь на запит користувачів інформації в зв'язку з поширенням парадигми управління людським капіталом.

Інформаційне забезпечення управління людським капіталом при формуванні інтегрованої звітності (рис. 1), будується на принципах реалізації положень міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності.

LA – позначення рядку звітності

Рис. 1. Інформаційне забезпечення системи управління людським капіталом через формування інтегрованої звітності

В основу управління людським капіталом покладено дані фінансової, внутрішньої бухгалтерської (управлінської) звітності та звітності у сфері стійкого розвитку (в частині показників соціальної результативності) підприємства, що передбачає:

1. Формування моделі оцінки стійкого розвитку на основі соціальної відповідальності, що містить три складові: економічну, екологічну та соціальну, при цьому вага кожної складової стійкого розвитку повинна бути визначена з урахуванням оцінки її потенціалів.

2. Прогнозування розвитку підприємства в умовах реалізації соціально-відповідального ведення бізнесу. Акумуляція, збір і аналіз інформації про людський капітал на рівні бухгалтерського обліку дають можливість прогнозувати різні шляхи досягнення ефекту стійкого розвитку підприємства залежно від можливих змін ситуації і вибору дій.

3. Організація процесу формування інтегрованого звіту та визначення параметрів розкриття інформації про людський капітал підприємства з урахуванням завдань соціальної політики підприємства. Слід координувати кількість показників з матрицею умов доцільності соціально відповідального бізнесу відповідного періоду.

Висновки. Інтегрований звіт є інформаційним відображенням діяльності компанії у сфері корпоративної відповідальності та стійкого розвитку за допомогою систематичної внутрішньої і зовнішньої бухгалтерської звітності. Розкриття інформації про витрати в розрізі складових людського капіталу в інтегрованій звітності сприятиме впровадженню управління людським капіталом суб'єкта господарювання, що в сукупності дозволить забезпечити повноту та достовірність бухгалтерських даних для прийняття управлінських рішень.

Встановлено, що перш ніж, надати інформацію про людський капітал зовнішнім користувачам, компанія повинна мати певний досвід в управлінні людським капіталом усередині компанії, тобто спочатку повинен бути налаштований бухгалтерський облік на збір інформації про людський капітал. Накопичення певного обсягу інформації про людський капітал в обліку, оперуючи реальними даними компаній, сприятиме подальшій зміні системи бухгалтерського обліку.

Сучасна фінансова звітність – це комплекс інформації, що розкриває підсумки діяльності компаній за спектром напрямів, який може бути доповнений показниками людського капіталу у відповідь на запит користувачів інформації в умовах постіндустріальної економіки. Методологія сучасного бухгалтерського обліку не дозволяє відобразити витрати на формування, використання та відтворення людського капіталу комплексно, хоча вони є елементами, що генерують грошові кошти компанії, створюють її вартість. Доповнення традиційних показників бухгалтерського обліку інформацією про людський капітал дозволить більш повно характеризувати стан компаній.

Література

1. Дипиаза С. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества / С. Дипиаза, Р. Єкклз. – М.: Альпина Габлішер, 2003. – 212 с.
2. Для чого потрібен соціальний звіт? [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://obolon.ua/ukr/press/news/?news_id=329
3. Козырев А.Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности / А.Н. Козырев, В.Л. Макаров. – М.: РИЦ ГШ ВС РФ, 2003. – 368 с.
4. Нападівська Л.В. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення: шлях до нової парадигми // Збірник наукових праць. – 2009. – Випуск 17, том 2. – Кам'янець-Подільський. – С. 44-47
5. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку / М.С. Пушкар: Монографія. – Тернопіль: Карт – бланк, 2007. – 152 с.
6. Рид С. Финансовый директор как интегратор бизнеса / С. Рид, Х.-Д. Шойерман и группа mySAP ERP Financials. – Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 397 с.

7. Супрун В.А. Интеллектуальный капитал: Главный фактор конкурентоспособности экономики в XXI веке / В.А. Супрун . – М.: КомКнига, 2006. – 192 с.

8. Фитц-енц Я. Рентабельность инвестиций в персонал: измерение экономической стоимости персонала: Пер. с англ / Я. Фитц-енц. - М.: Вершина, 2006. – 320 с.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2013

References

1. Dipyaza S., Yekklz R. (2003). Budushchee korporativnoy otchetnosti. Kak vernut doverie obshchestva. Moskva: Alpina Gablisher.

2. Dlya choho potriben sotsialnyi zvit? Retrieved from http://obolon.ua/ukr/press/news/?news_id=329

3. Kozurev A. N., Makarov V. L. (2003). Otsenka stoimosti nematerialnykh aktivov i intellektualnoy sobstvennosti. Moskva: RITs GSh VS RF.

4. Napadovska L. V. (2009). Udoskonalennya oblikovo-informatsiynoho zabezpechennya: shlyakh do novoyi paradyhmy. Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 17, tom 2. Kam'yanets-Podilsky.

5. Pushkar M. S. (2007). Stvorennya intelektualnoyi systemy obliku. Ternopil: Kart – blank.

6. Rid S., Shoyerman Kh.-D. i gruppa muSAP ERP Financials. (2007). Finansovyi direktor kak integrator biznesa. Moskva: Alpina Biznes Buks.

7. Suprun V. A. (2006). Intellektualnyi kapital: Glavnyi faktor konkurentosposobnosti ekonomiki v XXI veke. Moskva: KomKniga.

8. Fitts-ents Ya. (2006). Rentabelnost investitsii v personal: izmerenye ekonomicheskoy stoimosty personala. Moskva: Vershina.

Received 05.09.2013